

Ολική επαναφορά έπειτα από

Νεαρός έμεινε σε κατάσταση φυτού για σχεδόν 12 μήνες. Χάρη όμως σε πειραματικό πρόγραμμα είναι ένα βήμα πριν από την αποκατάσταση της ομιλίας του

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΕΒΕΤΖΟΓΛΟΥ

Τράκαρε με το μηχανάκι ακριβώς πριν από έναν χρόνο και τραυματίστηκε πολύ σοβαρά στο κεφάλι, καθώς δεν φορούσε κράνος. Έμεινε φυτό. Δύο μήνες αργότερα άνοιξε τα μάτια του. Εντούτοις, από τότε μέχρι και τον περασμένο Απρίλιο δεν παρουσίασε καμία σημαντική αλλαγή. Οι περισσότεροι γιατροί δεν του έδιναν καμία ελπίδα. Μέχρι που μεταφέρθηκε στη νευροχειρουργική κλινική του Ευαγγελισμού, όπου εντάχθηκε σε ένα πειραματικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα. Με ένα ειδικό καπέλο το οποίο διοχετεύει ρεύμα στον εγκέφαλο, ο 18χρονος σήμερα Παναγιώτης έχει καταφέρει να ανακτήσει τη συνείδησή του και όχι απλώς να αναγνωρίζει τους γύρω του. Αντιδρά σε όλα τα ερεθίσματα, χαμογελά ξανά και εδώ και 15 ημέρες μπορεί και τρώει τα αγαπημένα του σουβλάκια.

Η περίπτωση του Παναγιώτη είναι μια από τις πιο ελπιδοφόρες και πολλά υποσχόμενες για ανθρώπους που βρίσκονται σε κατάσταση φυτού, κατά το κοινώς λε-

Κάθε μέρα για 30' ο ασθενής φοράει ένα ειδικό καπέλο, το οποίο στέλνει ηλεκτρικό ρεύμα εξωτερικά στον εγκέφαλό του

γόμενο, ή ελάχιστης συνείδησης όπως την ονομάζουν οι γιατροί. «Ήταν σαν σήμερα που μας ενημέρωσαν ότι ο γιος μας έπεσε σε αυτοκίνητο και χτύπησε σοβαρά στο κεφάλι» μου λέει ο πατέρας του Παναγιώτη, Ανδρέας Καρράς, τον οποίο συνάντησα στον Ευαγγελισμό.

Η διάγνωση που του είχαν κάνει ήταν κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις και επειδή το νοσοκομείο Ερυθρός δεν είχε κενό κρεβάτι στην Εντατική, τον μετέφεραν στο Ασκληπιείο Βούλας. Οι γονείς ενημερώθηκαν ότι υπήρχε βλάβη στην περιοχή του εγκεφάλου που ονομάζεται στέλεχος (είναι υπεύθυνο για τις λειτουργίες επιβίωσης, καθώς ρυθμίζει αυτόματα τους παλμούς της καρδιάς, την αναπνοή μας κ.λπ.). Και φυσικά, έμαθαν ότι ο δρόμος που έχουν είναι πάρα πολύ μακρύς και δύσκολος.

ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ. Σε τεχνητό κόμμα παρέμεινε για 35 ημέρες. Και ενώ οι εξετάσεις και οι γιατροί έλεγαν ότι υπήρχε βελτίωση, «εγώ και η μητέρα του δεν βλέπαμε καμία αισθητή διαφορά. Βλέπαμε το παιδί μας ακίνητο» λέει ο κ. Καρράς. Επίσης, τους είχαν ενημερώσει ότι του έκανε καλό να του μιλάνε και πως καταλαβαίνει ότι οι άνθρωποι του είναι στο πλάι του. «Επειδή ήταν διασωληνωμένος, όταν του μιλούσαμε βλέπαμε στις οθόνες τις ζωτικές λειτουργίες του να αλλάζουν.

Οι παλμοί του αυξάνονταν, η καρδιά του χτυπούσε πιο γρήγορα... Ήταν ξεκάθαρο ότι άκουγε και καταλάβαινε, αλλά και ότι μας είχε ανάγκη να είμαστε δίπλα του. Μπορεί να μην κατάφερνε να το πει με το στόμα. Τον βλέπαμε όμως να μας μιλάει με την καρδιά του» προσθέτει. Είχαν περάσει 35 ημέρες στην Εντατική όταν ο Παναγιώτης άνοιξε πρώτη φορά τα μάτια του. «Το βλέμμα του ήταν απλανές. Στο πουθενά. Η μόνη αντίδραση ήταν όταν τον τσιμπούσες. Τότε πεταγόταν. Σαν αντανάκλαστικό».

Στην πορεία διαπιστώθηκε ότι ο Παναγιώτης δεν χρειαζόταν μόνο ανθρώπους να τον αγαπούν και να του μιλάνε. Χρειαζόταν κινησιοθεραπεία, φυσικοθεραπεία και οτιδήποτε άλλο χρειάζεται ένας άνθρωπος ακίνητος προκειμένου να μην καταρρεύ-

σουν οι μύες και τα όργανά του. «Ήμασταν εξαιρετικά τυχεροί διότι μέσω γνωστών ήρθαμε σε επαφή με τον φυσικοθεραπευτή Νίκο Χόντο, ο οποίος προσφέρθηκε να παρέχει δίχως αντάλλαγμα τις πολύωρες υπηρεσίες θεραπειών που χρειάζεται καθημερινά ο Παναγιώτης» εξηγεί ο κ. Καρράς. «Γνώρισα τον Παναγιώτη τον Οκτώβριο. Ήταν άκαμπος σαν ένα κομμάτι ξύλο και πετσί και κόκαλο. Στο μόνο που αντιδρούσε ήταν τα τσιμπήματα. Δέθηκα με την οικογένεια και επειδή είμαι συνταξιούχος και έχω αρκετό ελεύθερο χρόνο, μπορούσα να βοηθήσω και αποφάσισα ότι θα το κάνω» μου λέει ο κ. Χόντος. Όσο εκείνος έκανε τις ασκήσεις στον Παναγιώτη και τον έβλεπε να βελτιώνεται τόσο βάραινε το συναίσθημά του όταν άκουγε τους γιατρούς να

«**Το παιδί** όταν ήρθε στην κλινική μας ήταν ξαπλωμένο, με απλανές βλέμμα και δεν είχε επικοινωνία με το περιβάλλον. Δεν μπορούσε να ομιλήσει. Με την προεργασία που έκαναν οι γονείς και ο κ. Χόντος, ο εγκέφαλος του παιδιού βρισκόταν σε ετοιμότητα να αντιδράσει. Έτσι, ο ηλεκτρικός ερεθισμός λειτουργήσε ως καταλύτης» λέει ο Δαμιανός Σακάς, καθηγητής Νευροχειρουργικής στον Ευαγγελισμό

έναν χρόνο

«Επειδή ήταν διασωληνωμένος, όταν του μιλούσαμε βλέπαμε στις οθόνες τις ζωτικές λειτουργίες του να αλλάζουν. Οι παλμοί του αυξάνονταν, η καρδιά του χτυπούσε πιο γρήγορα... Ήταν ξεκάθαρο ότι άκουγε και καταλάβαινε, αλλά και ότι μας είχε ανάγκη να είμαστε δίπλα του. Μπορεί να μην κατάφερνε να το πει με το στόμα. Τον βλέπαμε όμως να μας μιλάει με την καρδιά του» λέει ο πατέρας του νεαρού Παναγιώτη, Ανδρέας Καρράς

Ο Παναγιώτης φορά το ειδικό καπέλο που διοχετεύει επιφανειακά ρεύμα στον εγκέφαλό του. Δεν αισθάνεται κάποιο πόνο ή τσίμπημα. Ο εγκέφαλός του όμως διεγείρεται και αρχίζει να ξαναλειτουργεί. Περίπου όπως γίνεται το ηλεκτροσόκ σε μια καρδιά που έχει σταματήσει να χτυπά. Στη φωτογραφία, με τη συνεργάτιδα της ομάδας Μαρία Κωνσταντινίδη

ροχειρουργικής Δαμιανού Σακά στον Ευαγγελισμό. «Του πήγαμε τις εξετάσεις και βίντεο για να δει την κατάσταση που ήταν το παιδί. Τον είχαμε βάλει σε αναπνευστική καρέκλα όπου τον στηρίζαμε για να καθίσει. Ο κ. Σακάς μας δέχθηκε αμέσως» λέει η μητέρα του Παναγιώτη, Καλλιόπη. Τους ενημέρωσε ότι αναλάμβανε τον Παναγιώτη και θα τον ενέτασσε σε ένα πειραματικό πρόγραμμα, που έως το 2012 χρηματοδοτούνταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο Ευθύμης Αγγελάκης, διδάκτωρ Ψυχολογίας, νευροψυχολόγος και φυσικά επιστημονικός συνεργάτης της νευροχειρουργικής κλινικής του Ευαγγελισμού.

Η θεραπεία ακούγεται απλή: κάθε ημέρα για περίπου μισή ώρα ο Παναγιώτης φοράει ένα ειδικό καπέλο, το οποίο στέλνει ηλεκτρικό ρεύμα εξωτερικά στον εγκέφαλό του. Χωρίς επέμβαση, χωρίς τρύπες, μπαίνει και βγαίνει χωρίς κόπο.

Μάλιστα, επειδή είναι σημαντικά τα έντονα θετικά συναισθήματα για την ενεργοποίηση του εγκεφάλου, ο φυσικοθεραπευτής έστειλε επιστολή στον αγαπημένο τραγουδιστή του Παναγιώτη, με την οποία του εξηνούσε και τον παρακαλούσε να αφιερώσει λίγο από τον χρόνο του προκειμένου να τον επισκεφθεί στο νοσοκομείο. «Δεν το γνώριζε κανείς εκτός από τη μητέρα του. Ο Σταμάτης Γονίδης επισκέφθηκε τον Παναγιώτη στον θάλαμό του. Είχαν προσκληθεί και οι φίλοι του, οι οποίοι έρχονται συχνά. Δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο συγκινηθήκε ο Παναγιώτης. Και όπως αποδείχθηκε, αυτό το έντονο ερέθισμα του έδωσε ακόμη περισσότερες αντιδράσεις» λέει συγκινημένος ο κ. Χόντος.

Υπεύθυνος για τη θεραπεία είναι ο κ. Αγγελάκης. Του τοποθετεί το ειδικό καπέλο στο κεφάλι, το οποίο απελευθερώνει μικρής ισχύος ρεύμα. Του έλεγε «κλείσε τα μάτια», τα έκλεινε ο Παναγιώτης. Του έλεγε «κλείσε' τα πολλά σφικτά», τα έκλεινε, αλλά δεν μπορούσε να τα κρατήσει πολύ στην αρχή. Ημέρα με την ημέρα όμως τα κατάφερνε. Ακολούθησαν ασκήσεις ακόμη και για τη γλώσσα, την οποία έβγαλε ύστερα από αρκετές συνεδρίες. Με τον καιρό άρχισε να εκτελεί ακόμη πιο σύνθετες εντολές, όπως κοίτα το ταβάνι, δείξε πού είναι η μητέρα σου κ.λπ.

Τις τελευταίες 15 ημέρες ο 18χρονος Παναγιώτης μπορεί να τρώει μπισκότα, τυρόπιτα στο κυλικείο του νοσοκομείου και σουβλάκι. Του λες αστεία και χαμογελάει. Ακόμη και εμένα όταν είδε, έναν ξένο απέναντί του, αλλά με πολύ καλή διάθεση, του μίλησα και μου χαμογέλασε. Σαν να μου έλεγε: «Κοίτα με! Είμαι καλά και θα γίνω ακόμη καλύτερα».

περνούν για νοσηλεία και να λένε «ας' το, είναι τελειωμένο αυτό. Πάμε να δούμε άλλους ασθενείς».

Από εκεί και αφού τους εξήγησαν οι ειδικοί ότι δεν μπορούν να κάνουν κάτι άλλο για να βελτιωθεί η κατάσταση του Παναγιώτη, τον μετέφεραν σε ιδιωτικό κέντρο αποκατάστασης στη Λάρισα. «Ήταν συμβεβλημένο με τον ΕΟΠΥΥ, αλλά πληρώναμε συμμετοχή. Εκεί όμως ανακαλύψαμε ότι είχε κολλήσει άλλο μικρόβιο, ψευδομονάδα. Δεν ξέρω αν το είχε κολλήσει από πριν. Το σημαντικό ήταν να αντιμετωπίσουμε τις επιπλοκές» λέει ο πατέρας.

ΜΑΚΡΥΣ ΔΡΟΜΟΣ. Ο Γολγοθάς του Παναγιώτη συνεχίστηκε. Εκ νέου έπρεπε να μετακινηθεί από το κέντρο αποκατά-

στασης στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο της Λάρισας. Βέβαια, εκεί ο ειδικός νευροχειρουργός κ. Ζακυνθινός τους έδωσε ελπίδες ότι ο Παναγιώτης μπορεί να τα καταφέρει. Λίγες εβδομάδες αργότερα επέστρεψαν στο κέντρο αποκατάστασης, όπου παρέμειναν συνολικά τρεις μήνες. «Εγώ φυσικά δεν μπορούσαν να δουλέψω. Επίσης έχουμε ακόμη ένα παιδί 15 ετών που δεν μπορεί να είναι μόνο. Ετσι, μείναμε να προσπαθούμε με τα 700 ευρώ που είναι ο μισθός της γυναίκας μου».

Ολο αυτό το διάστημα οι γονείς έψαχναν, ερευνούσαν τι θα ήταν καλύτερο για την περίπτωση του παιδιού τους. Δεν σταμάτησαν ούτε λεπτό. Μέχρις ότου έμαθαν για το πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχει η κλινική του καθηγητή Νευ-

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Τα αγκάθια του προγράμματος

«**Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ** του Παναγιώτη ήταν μία από αυτές όπου υπήρξε μια οικογένεια που στάθηκε πολύ κοντά στο παιδί της» λέει ο κ. Σακάς, προσθέτοντας ότι το υποστηρικτικό περιβάλλον ενός ασθενούς μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά στην εξέλιξή του.

Σε κατάλληλα επιλεγμένους ασθενείς (δεν θα μπορούσε να έχει γενική εφαρμογή) η μέθοδος που εφαρμόστηκε στον Παναγιώτη σε συνδυασμό με όλες τις άλλες προσπάθειες, μπορεί να συμβάλει στη βελτίωσή τους. Η επιλογή των ασθενών γίνεται από τη νευροχειρουργική ομάδα του Ευαγγελισμού. «Η επιλογή για το ποιος έχει προοπτικές είναι μία απόφαση που λαμβάνεται μόνο από την εξειδικευμένη επιστημονική μου ομάδα. Δυστυχώς, προχωρά μικρός αριθμός ασθενών, οι οποίοι βέβαια πληρούν τα κριτήρια» τονίζει ο κ. Σακάς.

Η ομάδα κέρδισε χρηματοδότηση από δύο ευρωπαϊκά προγράμματα, τα οποία ξεκίνησαν το 2008 και ολοκληρώθηκαν το 2012. Σε αυτά συμμετείχαν 10

Οι ασθενείς για το πρόγραμμα επιλέγονται από τη νευροχειρουργική ομάδα του Ευαγγελισμού

έλληνες ασθενείς και σύμφωνα με όσα δημοσιεύτηκαν στην επιστημονική επιθεώρηση «Archives

of Medical and Physical Rehabilitation» και στη «Neuromodulation», οι τρεις ασθενείς έδειξαν βελτίωση και οι δύο από αυτούς είχαν σαφή επικοινωνία με το περιβάλλον, όπως και στην περίπτωση του Παναγιώτη. Αυτό σημαίνει ότι κάποιοι από τους ασθενείς που είναι σε κόμα (περίπου το 10%) που μέχρι σήμερα θεωρούνταν ότι δεν έχουν συνείδηση, τελικά μπορούν και αισθάνονται και καταλαβαίνουν όταν τους μιλάνε.

«Η χρηματοδότηση του προγράμματος ολοκληρώθηκε και δεν υπήρξε συνέχεια» λέει ο κ. Αγγελάκης. Έτσι ο Παναγιώτης θα κάνει τη θεραπεία του για όσο μπορούν ή έχουν διάθεση οι ειδικοί να τον φροντίζουν. «Δουλεύουμε με συνεχώς και έσοδα από όπου μπορούμε να συνεχίσουμε αυτό το πρόγραμμα» μου εξηγεί. Επιπλέον, «στην Ελλάδα δεν υπάρχει μέριμνα για τέτοιου είδους υποδομές που να υποστηρίζουν μακροχρόνια ασθενείς» λέει ο κ. Σακάς. Εξηγεί επίσης ότι η μέθοδος δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε όλους τους ανθρώπους που έχουν βρεθεί σε κατάσταση φυτού. «Η προσπάθεια που κάνουμε στην κλινική αυτή τη στιγμή είναι να βρούμε τρόπους ταξινόμησης των κακώσεων, ώστε να είμαστε πιο κοντά στο να γνωρίζουμε σχετικά νωρίς αν κάποιος έχει πιθανότητες να επανέλθει και πόσες. Υπάρχουν περιστατικά πολύ βαριά, που ό,τι και να κάνουμε δεν αλλάζει το "πεπρωμένο" τους». Η ομάδα πάντως θα υποβάλει εκ νέου ερευνητική πρόταση για χρηματοδότηση.

Ο Ευθύμης Αγγελάκης, διδάκτωρ Ψυχολογίας, νευροψυχολόγος και επιστημονικός συνεργάτης (εξωτερικός) της Νευροχειρουργικής Κλινικής του Ευαγγελισμού

